

Герман Гессе

ДЕМІАН

Р О М А Н

ХАРКІВ
«ФОНІО»
2017

Я хотів лише одного — спробувати жити тим, що само виривалося з мене назовні. Чому ж це було так важко?

Щоб розповісти свою історію, я повинен розпочати здалеку. Мені слід було б повернутися назад досить далеко, у найперші роки мого дитинства (якби це було можливо) і через них ще далі — до витоків мого походження.

Пишучи романи, письменники зазвичай вважають, нібито вони, як Господь Бог, можуть цілковито охопити й збагнути будь-яку людську душу, подати її історію без будь-якого туману, описуючи лише найбільш суттєве. Я так не можу. Та й зрештою письменники цього не можуть. Але моя історія для мене важливіша, ніж для будь-якого письменника його власна історія, оскільки це є моя історія — не якоїсь вигаданої людини, можливо, й не ідеальної, але справжньої, єдиної у своєму роді живої людини. Що це таке — справжня жива людина, — сьогодні знають менше, ніж будь-коли. Людей масово знищують, незважаючи на те, що кожна особистість є дорогоцінним, неповторним творінням природи. Якби ми не були чимось іще більшим, ніж єдиною у своєму роді людиною, якби нас і справді можна було цілковито знищити кулею з гвинтів-

ки, то розповідати історії не було б жодного сенсу. Але кожна людина — це не тільки вона сама, це ще й та єдина, неповторна, цілковито особлива, у кожному разі важлива й чудова точка, де явища природи перетинаються тільки один раз і ніде більше. Тому історія кожного — важлива, вічна, божественна. Бо кожна людина, поки вона жива і виконує волю природи, є чудовою і гідною будь-якої уваги. У кожній людині набуває свого образу Дух. У кожному з нас страждає жива істота. У кожному з нас розпинають Спасителя.

Мало хто знає сьогодні, що таке людина. Багато хто відчуває це, і тому їм легше помирати. Як і мені легше буде померти, коли я допишу цю історію.

Назвати себе знавцем життя я не наважусь. Я був шукачем і все ще ним залишаюся. Але я шукаю вже не по зірках і не в книгах, а починаю чути те, чого мене вчить кров, що вирує в мені. Моя історія — не з приємних. У ній немає милої гармонії, вигаданих пригод. Вона здається нісенітною, але в ній — душевне сум'яття, шаленство і марення, як у житті всіх тих, хто не хоче обманювати себе.

Життя кожної людини є її шляхом до самої себе. Це спроба пошуку шляху, натяк на стежину. Жодна людина ніколи не була цілковито сама собою: проте кожна прагне до того. Одна глухо, друга виразніше — кожна як може. Кожна несе з собою до самого скону слиз і яечну шкаралупу

певної первісності, що залишилася від дня її народження. Дехто так і не стає людиною, залишаючись рибою, ящіркою чи мурашкою. Дехто ззовні є людиною, а всередині — рибою. Але кожен — це кидок Природи в бік людини. І походження у всіх одне — Мати. Ми всі з одного і того самого жерла: але кожен, будучи спробою, будучи стрибком із безодні, прямує до своєї власної мети. Ми прагнемо зрозуміти одне одного, але пояснити кожен може тільки себе.

Розділ перший
ДВА СВІТИ

Я розпочну свою історію з однієї пригоди тієї пори, коли мені було десять років і я ходив до гімназії у нашому місті.

Багато спогадів напливає на мене саме звідти, проймаючи болям і приводячи в солодкий трепет: темні вулиці й світлі будинки, вежі, бій годинника й людські обличчя, кімнати, сповнені затишку і приємної теплоти, таємниць та глибокого страху перед примарами. Пахне теплою тіснявою, кролями і служницями, домашніми наїдками і сушеними фруктами. Два світи змішувалися там один з одним, із двох полюсів зроджувався кожен день і кожна ніч.

Передовсім — це батьківський будинок. Однак світ цей був навіть ще вужчим, він охоплював, власне, тільки моїх батьків. Цей світ був мені здебільшого добре знайомий, він означав матір і батька, їхню любов і суворість, зразкову поведінку і школу. Цьому світові були притаманні легкий блиск, чіткість, охайність, тут були милі дружні розмови, вимиті руки, чистий одяг, гарні манери. Тут співали ранковий псалом, тут святкували Різдво. У цьо-

му світі існували прямі лінії і шляхи, що вели в майбутнє, існували обов'язок і провина, нечисте сумління і сповідь, прощення і добрі наміри, любов і повага, біблійне слово і мудрість. Цього світу треба було триматися, щоб життя виглядало ясным і чистим, гарним і впорядкованим.

Інший світ тим часом починався вже за межами нашого будинку і був цілковито несхожим — мав інший запах, інакше промовляв, інше обіцяв, іншого вимагав. У цьому, другому, світі існували служниці і підмайстри, історії за участю нечистої сили і скандальні чутки, існувало строкате розмаїття страшних, спокусливих, жахливих, загадкових речей, таких як бійки і в'язниця, п'яні лайливі жінки, корови після отелення, коні, що здохли, розповіді про грабунки, вбивства чи самогубства. Всі ці розмаїті і водночас жахливі, дикі, жорстокі речі існували довкола: на сусідній вулиці, у найближчому будинку — повсюди сновигали поліцейські та волоцюги. П'яниці били своїх дружин, гурти дівчат стікалися вечорами з фабрик, якась баба могла зачаклувати і зурочити, в лісі снували розбійники, детективи ловили злодюг — скрізь вирував, уречевлювався цей другий, жорстокий світ, повсюдно. Слава Богу, тільки не в наших кімнатах, тут були мати й батько. І це було затишно. Це було чудово, що тут у нас — мир, порядок і спокій, обов'язок і чисте сумління, прощення і любов. Дивувало, що існу-